

O kulturze leśnej

- Las zawsze urzekał swoim pięknem i potęgą. Dostarczając natchnienia, wzruszeń i motywów do twórczości artystycznej, odegrał niemałą rolę w literaturze pięknej, malarstwie, rzeźbie, muzyce i architekturze. Las i jego mieszkańcy są głównymi tematami filmów i fotografii, są obecne w sztuce zdobniczej, pojawiają się w przysłowia, porzekadłach i aforyzmach.

- Przykładem inspirującej roli lasu w literaturze pięknej może być m.in. twórczość Adama Mickiewicza („Pan Tadeusz”), Józefa Ignacego Kraszewskiego („Stara baśń”), Elizy Orzeszkowej („Nad Niemnem”), Marii Konopnickiej, Henryka Sienkiewicza („Krzyżacy”, „Trylogia”), Jana Kasprowicza, Józefa Weyssenhoffa („Soból i panna”, „Puszcza”), Stefana Żeromskiego („Puszcza Jodłowa”, „Echa leśne”), Włodzimierza Korsaka („Rok myśliwego”), Juliana Ejsmonda („Żywoity drzew”), Jarosława Iwaszkiewicza („Brzezina”) i wielu innych autorów współczesnych.

- Tematyce leśnej, zwłaszcza drzewom – dębom, świerkom, cisom i sosnom, wiele prac poświęcił Leon Wyczółkowski, tworząc najczęściej techniką litograficzną, pastelem i akwafortą. Za szczytowe osiągnięcie artysty uznaje się tekę grafik pt. „Wrażenia z Białowieży”, zawierającą 10 litografii oraz kilka plansz.

- Stale obecnym motywem w malarstwie są sceny z polowań. Znajdujemy je na obrazach Alfreda Wierusza-Kowalskiego, Jana Chełmońskiego, Juliusza i Wojciecha Kossaków, a zwłaszcza Juliana Fałata, który m.in. namalował cykl kilkunastu płócien poświęconych tylko polowaniu na niedźwiedzia.

- Twórczością artystyczną zajmują się sami leśnicy. Wrażliwi na piękno lasu, z którym obcuja na co dzień, sięgają po pióro, farby, dłuto, aparat fotograficzny i z wewnętrznej potrzeby tworzą dzieła, w których zawarta jest własna wizja lasu. Co dwa lata swoje prace prezentują na Ogólnopolskim Przeglądzie Twórczości Amatorskiej Leśników, organizowanym przez Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie.

- Szczególną rolę w utrwalaniu kultury leśnej pełni Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie, w skład którego wchodzi Muzeum Leśnictwa. Zgromadzone tutaj zbiory z dziedziny malarstwa, grafiki, rzeźby, fotografii i rzemiosła artystycznego podkreślają niezwykle inspirującą rolę lasu i jego mieszkańców w twórczości artystów. OKL mieści się w zabytkowych XIX-wiecznych obiektach należących w przeszłości do Jana hr. Działyńskiego i jego małżonki, księżnej Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej.

O pożytkach leśnych

- Las dostarcza człowiekowi nie tylko drewna, także wielu innych surowców i dóbr, nazywanych produktami ubocznego użytkowania lasu. Należą do nich m.in.: owoce runa leśnego, grzyby, zioła, kora i igliwie, choinki świąteczne oraz dzicyzna.

- Najpopularniejszym owocem leśnym jest borówka czernica. Występuje na powierzchni ok. 11% naszych lasów, najczęściej w drzewostanach sosnowych i świerkowo-sosnowych. Przeciętnie z jednego hektara jagodziska można zebrać 250–400 kg borówek, nazywanych też czarnymi jagodami.

- W Polsce występuje ok. 150 gatunków roślin leczniczych, wśród nich wiele gatunków leśnych. Aż 20% wszystkich skupowanych ziół pochodzących ze stanowisk naturalnych to surowce typowo leśne. Ponad jedna czwarta pozyskiwana jest z lasów północno-wschodniej Polski.

- Grzybobrania w Polsce należą do tradycji narodowej. Nie ma w tym nic dziwnego, skoro ponad 1000 gatunków grzybów występujących w naszych lasach to grzyby jadalne. Do obrotu handlowego dopuszczone są zaledwie 42 gatunki, ale i tak każdy z nas zbiera tylko kilka, najwyżej kilkanaście gatunków, zapamiętanych z dzieciństwa.

Wydawca:
© Centrum Informacyjne Lasów Państwowych
Warszawa 2014
ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. nr 3
tel.: 22 822 49 31, faks: 22 822 96 79
e-mail: cilp@cilp.lasy.gov.pl
www.lasy.gov.pl

Zdjęcie: Tyler Olson/ Shutterstock.com
Rysunki: Wojciech Janiszewski
Projekt graficzny, przygotowanie do druku: KK-Studio Grafiki
Druk: ORWLP w Bedoniu

Co warto wiedzieć...

- o lasach w Polsce
- o przyrodzie lasów
- o Lasach Państwowych
- o kulturze leśnej
- o pożytkach leśnych

O lasach w Polsce

- Całkowita powierzchnia polskich lasów wynosi 9,1 mln ha, co w porównaniu z powierzchnią kraju (31,2 mln ha) oznacza lesistość 29,0%. Znajdujemy się więc w grupie krajów o największej powierzchni lasów w regionie, po Francji, Niemczech i Ukrainie.

- Na jednego mieszkańca Polski przypada 0,24 ha lasu. Ta z kolei wielkość jest jedną z niższych w Europie, zwłaszcza w porównaniu z krajami skandynawskimi, a także z Litwą i Białorusią.
- W Polsce dominują lasy publiczne – jest ich 81%. W tej grupie ok. 78% lasów znajduje się w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Do parków narodowych należy 2% lasów, do gmin – ok. 1%, pozostałe lasy Skarbu Państwa zajmują 1%.
- Lasy w Polsce występują głównie na terenach o najszabszych glebach, przeważają zatem siedliska borowe z dominującymi gatunkami drzew iglastych (ok. 52% powierzchni lasów); siedliska lasowe ze znacznym udziałem drzew liściastych zajmują 48%.
- Na 70% powierzchni lasów w Polsce dominują gatunki iglaste (sosna, królowa naszych lasów, zajmuje blisko 60%). Nie zawsze tak jednak było. W latach 1945–2011 przybyło drzewostanów z przewagą gatunków liściastych. Ich udział zwiększył się np. w Lasach Państwowych z 13 do prawie 24%.

- Zasoby drzewne polskich lasów z każdym rokiem rosną. Według Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu (WISL), na początku 2011 r. wynosiły one ok. 2,4 mld m³ grubizny brutto (miąższość drzewa w korze, od wysokości pniaka do średnicy 7 cm w cieńszym końcu drzewa).
- Polskie lasy zaliczają się do czołówki europejskiej pod względem zasobności (miąższość wszystkich drzew w korze o pierśnicy powyżej 7 cm w przeliczeniu na jeden hektar). Średnia dla Polski w statystykach międzynarodowych SOEF 2011 (247 m³/ha) jest prawie dwukrotnie wyższa od przeciętnej dla całej Europy (112 m³/ha).
- Z każdym rokiem lasów w Polsce przybywa. Na przykład od roku 1995 ich powierzchnia w porównaniu z rokiem 2011 zwiększyła się o 388 tys. ha. Podstawą prac zalesieniowych jest „Krajowy program zwiększania lesistości”, zakładający wzrost lesistości Polski do 30% w roku 2020 i do 33% w roku 2050.

O przyrodzie lasów

- Flora drzewiasta polskich lasów obejmuje 38 gatunków, w tym 31 liściastych i 7 iglastych.
- Spośród ponad 50 tys. gatunków mikroorganizmów, grzybów, roślin i zwierząt występujących w naszym kraju, ok. 65% ogólnej ich liczby związane jest z lasami. Oznacza to, że ponad 32 tys. gatunków można nazwać gatunkami leśnymi.
- Las jest prawdziwym królestwem grzybów. Samych tylko grzybów wielkoowocnikowych występuje w polskich lasach blisko 1200 gatunków, w tym ok. 200 gatunków trujących i kilka śmiertelnie trujących. Na liście grzybów objętych ochroną ścisłą w Polsce znajdują się 52 pozycje konkretnych gatunków i całych rodzajów.

- Polskie lasy są wyjątkowo bogate w faunę leśną, której liczebność należy do najwyższej w Europie. Ze zwierząt łownych mamy na przykład ok. 10 tys. łosi, 27 tys. danieli, 3 tys. muflonów, 195 tys. jeleni, 830 tys. saren i 270 tys. dzików.
- Gleba, nie tylko leśna, wykształca się przez setki, czasem tysiące lat. Tylko z pozoru jest martwa – przecinają ją korzenie drzew i roślin zielnych, żyją w niej miliony organizmów. Obliczono, że na jednym hektarze gleby leśnej masa samych tylko bakterii może osiągnąć... 15 ton.
- Las jest wielkim rezerwuarem wodnym. Jeden hektar lasu liściastego zatrzymuje, a następnie oddaje do środowiska 50 m³ wody. Metr kwadratowy gleby leśnej jest w stanie zmagazynować do 200 litrów wody, a tylko jej warstwa, 10-centymetrowa warstwa zdolna jest przyjąć blisko 50 litrów wody opadowej.

- Lasy, które ze względu na swoje położenie pełnią funkcje wodochronne, glebochronne, uzdrowiskowo-klimatyczne, krajobrazowe itp., nazywane są lasami ochronnymi. Łączna ich powierzchnia w Polsce wynosi ok. 3,4 mln ha.

O Lasach Państwowych

- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, istniejące od roku 1924, gospodaruje na powierzchni prawie 7,6 mln ha, sprawując zarząd nad lasami Skarbu Państwa, bez parków narodowych, lasów będących w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa i oddanych w użytkowanie wieczyste.
- W skład Lasów Państwowych wchodzi następujące jednostki organizacyjne: Dyrekcja Generalna LP, 17 regionalnych dyrekcji LP, 430 nadleśnictw, 17 zakładów regionalnych i 7 zakładów o zasięgu krajowym.
- Lasy Państwowe zatrudniają ok. 25 tys. pracowników, w tym 16 tys. w Służbie Leśnej.

- Zasoby drzewne w lasach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe wynoszą według WISL prawie 1,9 mld m³ grubizny brutto, a przeciętna zasobność drzewostanów kształtuje się na poziomie 267 m³/ha.
- W 2011 r. PGL Lasy Państwowe pozyskało 35 mln m³ drewna ogółem, w tym 32,8 mln m³ grubizny netto. Było to 101,2% orientacyjnego etatu miąższościowego cięć.
- W okresie ostatnich 20 lat (1991–2011) w lasach zarządzanych przez Lasy Państwowe przyrost grubizny drewna brutto wyniósł 1088 mln m³. W tym czasie pozyskano 606 mln m³, co oznacza, że 482 mln m³ grubizny brutto zwiększyło zasoby drzewne na pniu.
- O wielkim bogactwie przyrodniczym lasów zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe świadczy obecność w nich 1255 rezerwatów przyrody, 11 498 pomników przyrody, 9262 użytków ekologicznych i 3091 stref ochronnych dla wybranych gatunków zwierząt.

- Europejska sieć obszarów chronionych Natura 2000 na terenach zarządzanych przez Lasy Państwowe wynosi 3,8 mln ha najwartościowszych przyrodniczo i najpiękniejszych kompleksów leśnych – 40% powierzchni gruntów LP.
- Blisko 17% powierzchni zarządzanej przez PGL Lasy Państwowe (1211 tys. ha) znajduje się w obrębie 25 leśnych kompleksów promocyjnych, utworzonych na terenie wszystkich regionalnych dyrekcji LP w celu promocji ekologicznej gospodarki leśnej.